

Posudek školitele
na rigorózní práci
Mgr. Pavlína Vydrželové
Die Suche nach dem weiblichen Ich.
Die neue deutsche Frauenliteratur in den siebziger bis neunziger Jahren
Praha: FF UK, 2012, 99 s. + příloha 6 s.

Hned na úvod chci podotknout, že předložená rigorózní práce je svým tématem ojedinělá. Autorka se pokusila indukčním metodickým postupem dobrat od konkrétního příkladu románu Vereny Stefan *Häutungen* (1975) k obecnější definici postupů tzv. feministické literatury v rozmezí třiceti posledních let minulého století. Hlavním tématem je zmíněný román, nicméně název práce slibuje širší záběr, který se ne vždy podařilo naplnit. Ženská literatura se jako významná součást proudu tzv. alternativní literatury od sedmdesátých let minulého století v německé jazykové oblasti postupně etablovala jako nezanedbatelná součást kritické diskuse o dalším směřování společnosti a o roli ženy v její měnící se struktuře. Impulsem byly v sociální oblasti částečně úspěšné studentské a dělnické revolty roku osmašedesátého, ideově pak návaznost na moderní americká Women's Studies, celkově ovšem zásadní změna v politickém a kulturním paradigmatu západní společnosti. Nová literatura reaguje na svět jinak než v předešlé epoše – za cíl si už neklade v prvním plánu společenskou katarzi, nýbrž zaměřuje ji za generační individuální katarzi velmi intimní formou („nová subjektivita“).

Úvodní kapitola shrnuje v krátkosti vývoj tzv. feministické literatury s celkem přiléhavými, nicméně nedoloženými charakteristikami. V NSR vzešla tato literatura ze studentských protestů a profilovala se zpočátku jako výsostné politikum („Das Persönliche ist politisch“), nicméně zpočátku se omezovala na tematizaci individuálního osvobození ženy od norem patriarchální společnosti formou autobiografického psaní, zcela v duchu převládají „nové subjektivnosti“ (Neue Subjektivität) i „nové niternosti“ (Neue Innerlichkeit) – zde bych požádal o vysvětlení, odkud pochází autorkou (s. 11) používaný výraz „nová sensibilita“ (Neue Sensibilität). K intenzivnějšímu diskursu literárněvědně-filosofickému dochází až v osmdesátých letech, v devadesátých pak se feministická literatura stává součástí Gender Studies, s nimi pak ještě později obecnějších Cultural Studies.

Kapitola o Vereně Stefan (i vložené srovnávací pasáže s Alicí Schwarzer) a vlastní analytická kapitola o jejím románu je věcná, přehledně strukturovaná, místy ovšem vlastními slovy vyjádřenou analýzu nahrazují velmi dlouhé citované pasáže. *To je nešvar celé práce. Autorka se snaží doložit své zajímavé tvrzení tak, že místo vlastní interpretace zvolí velmi dlouhý (jakkoli zajímavý) citát (namátkově na s. 20, 25, 31, 34, 55, 60, 61, 65, 72, 78).* Ne zcela jsem pochopil účel vložené básně Vereny Stefan na s. 24. Potud vše v pořádku.

Další tři kapitoly jsou pokusem o shrnutí celého literárněvědného feministického diskursu a jeho aplikaci na analyzovaný text. Především: diskurs dosud není ukončen, jak v případě obecné definice „ženskosti“ (das Weibliche), tak hlavně v závěrech feministických literárních teorií (pojem sémantična a symbolika – Kristeva, imaginárna, „écriture féminine“ - Cixous). Autorka správně vychází z anglo-amerického impulsu „ženské estetiky“ (Virginia Woolf) i jeho obohacení francouzským poststrukturalismem, zastoupeným teoretičkami Luce Irigaray(ovou), Hélène Cixous(ovou) a Julií Kristevou, o stránku lingvistickou. Autorka seznamuje sice s celou problematikou, ale trochu „na přeskáčku“, nedůsledně vysvětluje jednotlivé kroky i rozdíly v pojetí feministické literatury, neobjasní tvrzení, proč Kristeva

(jako jedna z nejvýznamnějších poststrukturalistek) zcela nepatří do tradiční feministické literární teorie (s. 33) Uceleně není poststrukturalistický přínos feministické teorii v lingvistické oblasti uspokojivě vysvětlen, navrhuji proto pro diskusi při obhajobě právě tento fenomén. Radikální americký koncept subjektivního feminismu dekonstruuje tradiční „mužské“ vyprávěcí postupy a tradované obrazy žen na podkladě biologicky dané podřízenosti žen mužům, lingvistický koncept evropský vychází z přesvědčení, že teorie Západu je založena na potlačení specifické ženské zkušenosti, která je zasuta v nevědomí a kterou je třeba dekonstrukcí jazyka, filosofie a psychologie (psychoanalýzy) uvolnit. Jakým způsobem to učinit, to je otázka specifických postupů, v kterých se jednotlivé autorky odlišují. Hlavně v otázce tzv. difference, to je omezení (na specificky ženské otázky) nebo naopak rozšíření na fundamentální protiklad mužství a ženství, kde se odkazuje na Léviho-Strausse, Foucaulta, Derridu či (hlavně) Lacana.

Kapitola o Vereně Stefanové a Ingeborg Bachmannové je pokusem o srovnání přístupu generačně rozdílných žen-autorek k problematice slabosti, podřízenosti a zápasu ženy o novou identitu (u Bachmannové v povídce Ein Schritt nach Gomorra) a její naplňování v novém diskursu sedmdesátých let. Vlastním tématem je časově podmíněný odlišný přístup k tělesné lásce a k lesbické orientaci. Vnímám ji jako doklad, proč si novodobé feministky braly za vzor právě Ingeborg Bachmannovou za svůj vzor.

V kapitole o iniciační funkci románu Häutungen pro feministická díla (lépe řečeno díla s hlavními ženskými hrdinkami, kterými často jsou autorky samy) následujícího období vyzdvihuje jako jejich charakteristiku dokumentárnost a potlačování fiktivnosti (s. 68), tematizovanou bolest (to jsou „Leidentexte“?) i určitou estetickou nedostatečnost. Toto tvrzení nelze zdaleka vztáhnout na všechny zmíněné texty a je nutno je rozdělit na ty, které feministický diskurs opravdu tematizují a které naopak nejsou klasickými texty genderovými. Rovněž námět k diskusi. V této kapitole musím konstatovat nepřesnosti a nejasnosti, které by se daly odstranit důkladnějším přečtením a ověřením fakt. Anju Meulenbelt, ač významnou feministku a političku, nelze považovat za německou autorku. Je Holanďanka, jejíž román De schaamte voorbij z roku 1976 po překladu do němčiny (1978, Die Scham ist vorbei) výrazně zasáhl německý feministický diskurs. Při analýze románu Klassenliebe (1973) Karin Struckové vypadl jeho titul (s. 75), na s. 74 jsou zaměněny autorky bestselleru Entmannung (1976), nikoli Jutta Heinrich, ale Christa Reinig je jeho autorkou. V krátkých biografických poznámkách ke Christě Reinig (s. 73) není zmíněn fakt, že je po smrti († 2008), totéž platí o Brigittě Schwaiger, o které se dokonce praví (s. 70), že žije ve Vídni a Freistadt († 2010). Wittgensteinovo slavné dílo se jmenuje Tractatus logico-philosophicus, nikoli – philosophicum (s. 64). Je třeba věnovat pozornost přepisu hlavně francouzských jmen (v kapitole o feministickém diskursu).

Práci by prospělo důkladné přečtení nejen kvůli vychytání věcných chyb a omylů, ale i jazykových lapsů. Je sice napsáno slušnou němčinou, někdy se však do ní vloudí nepříjemné a rušivé gramatické či stylistické chyby (vyznačil jsem je ve svém exempláři), které jistě způsobila nepozornost, nikoli neznalost.

Na začátku jsem podotkl, že je to práce v českém kontextu tematicky ojedinělá, v německé germanistice se feministické literatuře věnuje daleko více prací. Při konzultacích jsem byl svědkem opravdového zájmu autorky o vybrané téma, včetně iniciativy samotnou autorku kontaktovat. Dnes žije po těžkých životních problémech (smrtná nemoc) ve zvolené jazykové izolaci v Kanadě. Dokladem kandidátní aktivity je i příloha k této práci. Přes všechny zmíněné nedostatky je rigorózní práce kvalitním výsledkem dlouholeté práce a **doporučuji** ji k obhajobě.

